

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

14. Quale fuerit istud adiutorium quantum ad operandi modum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

sibile sit, cooperationem illam concomitantem Dei, esse illud adiutorium, quod Adamo & Angelis ex Augustini mente datum est.

Ex his puto perspicuum esse omnibus, qui magis sincerissimæ veritatis agnitione, quam preoccupatæ sententiæ defensione delectantur, Augustini doctrinam ab eorum opinione remotissimam esse, qui adiutorium Adæ & Angelis datum vel gratiam habituales, vel illum communem supernaturalis ordinis influxum esse putant, quo Deus cum homine iusto ad agendum aliunde satis robusto, proficiente, & concitato simul agit, nihil moturus, vel adiuturus, vel roboraturus hominem, vel acturus in homine, si ille ex seipso non agat. Nam per huiusmodi gratiæ adiutoria, quæ pro gratiæ adiutorijs, de quibus erat dilectatio, nunquam vel Pelagiani, vel Semi-Pelagiani, vel Augustinus agnovit; neque Deus regit ambulantes, neque custodit, aut servat periclitantes, neque juvat infirmos, vel eos infirmari non sinit; neque homines illustrat ut vidant, neque succendit ut ament: utpote quæ neque lumen sint, quo oculi videant, neque scela, quæ vita fulciatur, neque auxilium, quo sanitas ipsa teneatur, neque quicquam eorum in se contineat, quæ Augustinum illi adiutorio tribuisse monstravimus. Quapropter non gratiam habituales, non simultaneam illam cooperationem Dei ab ipsius hominis libertate suspensam, sed verissimæ gratiæ actualis roborantis & adjuvantis auxilium intuebatur, quando præclarissimam illam sententiam protulit, quæ Pelagiana hæresis jugulata est: *Natura humana, etiamsi in illa integritate in qua condita est permaneret, nullo modo seipsum creatore suo non adjuvante servaret. Cum igitur sine Dei gratia salutem non possit custodire quam accepit, quomodo sine Dei gratia potest reparare quam perdidit?* Quorum verborum pondere cuncta quæ de illo adiutorio hæcenus diximus, miræ brevitate comprehendit, & gravitate firmavit, & claritate explicuit. Nam & gratiam definit in illa integritate etiam iusto, hoc est, jam ante

habenti habitualis gratiæ adiutoriū, ad ipsam salutem seu habituales iustitiam custodiendā, ut scilicet declinet à malo, & faciat bonum, esse necessariam; & ita necessariam, ut illo gratiæ adiutorio in custodienda servandaque salute, seu iustitia, iusti imbecillitas adjuvetur ac suppleatur; quia se servare non potest. Sine iustitia enim habitualiter & formaliter inherente eum non posse servare iustitiam, ridiculum est adversus hæreses definire; cum sic nec sine iniustitia habitualiter inherente possit servari habitualis iniustitia. Neque Dei cooperatio quicquam ad iustitiam custodiendam valet: cum illa cooperatio non sit iustitia per eam custodiendā prior, quemadmodum esse deberet; sed ipsa jam eo utique custoditā & iam pregnantē atque actariē posterior. Nec illa prorsus est, quam ibi destruebat Pelagius, & attruebat tota illa Epistola summis viribus adversus Pelagium Augustinus: hinc quæ scilicet ille, & cum qua hic dicebat, hominem salutem reparare posse, quam perdidit. Quæ verba civinā luce fulgentia, caelesti circumspeditione plena, sententiæ amplitudine miranda, sensus efficacia & ubertate pregnantia, tantopere Romane Sedi & Araulicis Patribus placuerunt, ut ea adversus omnes Pelagianorum cavillationes canonice sanctionis auctoritate tacuerint; & consequenter ea capita, quæ supra de illo primæ integritatis adiutorio ex ejus mente, qui illa cōcepit ac tradidit, declaravimus, in Christiæ fidei dogma converterint. Quo mirari satis nequeo illam cujusdam recentioris confidentiam, mentis Augustini, & Pelagij, & veritatis non satis peritam, qui ausus est dicere, Augustinum *procul dubio* in libro de Corrept. & gratia, ubi de illo jam à se tractat adiutorio, non aliud intellexisse, quàm dona habitualia iustitiæ originalis, gratiæ, & Theologalium virtutum, aliorumque habituum supernaturalium. Quo sanè commento, secundum illa quæ fuscè ex varijs Augustini locis commonstravimus, nihil alienius fingi potest.

Epist. 106.
ad Paulin.

Molin. in
Concord.
disput. 4.

CAPVT XIV.

Quale fuerit istud adiutorium quantum ad operandi modum.

HACTENUS de natura istius adiutorij, quantum ad substantiam ejus disputavimus, ut sciremus quodnam illud sit, an habitus, an concomitans Dei operatio; an verò aliquid actuale actioni prævium: nunc dicendum de adjuvandi modo, qui potissimum ab Augustino in hac materia spectatur. Duplex est enim adiutorij genus, & consequenter duplex adjuvandi modus, unū est adiutorium *quo*; alterum *sine quo non*. Hoc est, unum est, *quo aliquid fit*; alterum, *sine quo non fit*. Exemplis res illustranda est. Nihil est adiutorium, ut videas; sed ita adjuvat, ut eā positā, statim videas, quod in omnibus causis formalibus locum habet. In efficientibus autem

tale adiutorium est illa simultanea cooperatio Dei: illa quippe datā, contestim sine mora fit operatio; quæ nisi detur, nunquam fiet. Pedes verò sunt adiutorium ad ambulandum, navis ad navigandum, non tamen *quo*; sed *sine quo non*. Non enim si adsunt pedes, aut navis, continuo fit ambulatio aut navigatio; sine illis tamen fieri nequit. Tradit hanc divisionem expressis verbis Augustinus, ut naturam adiutorij primi hominis explicet. *Ipsa adiutoria, inquit, distinguenda sunt. Aliud est adiutorium, sine quo aliquid non fit; & aliud est adiutorium, quo aliquid fit. Exemplum primi est: Nam sine alimentis non possumus vivere, nec rationem adferunt alimenta, cui fit ut vivat, quæ motu reducitur.*

L. de cor.
rept. & gra.
c. 12.

voluerit. Ergo adiutorium alimētorum est sine quo non fit, non quo fit ut vivamus. Exemplum secundi: At vero beatitudo, quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adiutorium est enim non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur. Quapropter hoc adiutorium & quo fit est, & sine quo non fit. Quia & si data fuerit homini beatitudo, continuo fit beatus; & si data nunquam fuerit, nunquam erit. Divisio ista ex altiori capite nascitur. Quaedam enim ita adjuvant potestatem, ut eam hoc ipso quo dantur, ex potentia in actum extrahant, ipsumque effectum re ipsa ponant alia vero sic adjuvant, ut potentiam quidem præparent, roborent, iuvent, aliunde tamen quàm ex ipsis extracto potentia in actum secundum, seu ipsius potestatis applicatio atque determinatio ad agendum expectari debeat: huiusmodi est adiutorium lucis ad videndum, specierum atque scientia ad intelligendum, habitus ad operandum, pedum ad ambulandum, navis ad navigandum, tuasionis externæ ad operandum, & infinita similia. Omnia quippe huiusmodi, potentiam quidem operandi præparent, adjuvant, roborant, nisi tamen aliunde impulsus ad operandum veniat, nihil fiet. Cujus ratio manifesta est, quia ista adiutoria sunt ejusdem ordinis cum potentia, in cujus imbecillitatis subsidium dantur. Nam ex ipsis adiutoriis, & ex potentia una perfecta & completa operandi facultas constituitur, quæ voluntatis imperio, cuius est officium & seipsa & omnibus potentiis uti, ita penitus subiecta manet, ac si potentia esset sola omnibus adiutoriis destituta. Ex quo efficitur, ut quamvis huiusmodi adiutoria in infinitum auferantur, nunquam tamen propterea fieret effectus; sed tantum completius posset fieri: fit autem tunc, quando potestas ista ad agendum actu impellitur, non fit quædo non impellitur. Hinc est igitur quod Aug. alibi distinguit duplex adiutorium, quorum unum vocavit *possibilitatis*, hoc est potentia; alterum *voluntatis & actionis*. Quæ divisio petita est ex duplici illo adiuvandi modo, quem tradidimus. De quo plura in sequentijs Pelagianorum explicandis dicta sunt. Adiutorium igitur, quod ibi vocatur ab Augustino *voluntatis & actionis*, hic est idem quod adiutorium quo fit voluntas seu volitio & actio; ita videlicet ut eo posito continuo liberum arbitrium velit & agat, eo non posito, non velit nec agat. Adiutorium vero, quod ibi vocatur *possibilitatis*, seu potentia, complectitur sub se adiutorium, quod hic vocat Augustinus *sine quo non*, quamvis non illud solum. Datur enim & aliud adiutorium possibilitatis; quo quidem adjuvatur possibilitas, sed sic ut sine illo aliis necessitates posse fieri, sicut equus & rheda, & lectica ad iter faciendum, & eruditio ad bene vivendum, & medicina ad convalescendum iuvant; quamvis ista & sine istis adiutoriis fieri queant: quæ tamen diversitas maiorem quidem unius adiutorii, quàm alterius necessitatem arguit; non tamen diversum cooperandi seu adiuvandi modum. Vtrumque enim solum possibilitatem seu potentiam agendi adiuvant non voluntatem

& actionem: hoc est, adjuvant ut possit velle & agere, non efficiunt, ut velit & agat: sed ille impulsus potestatis, ut velit & agat, quantumcumque per adiutorium sine quo non adiuvatur, aliunde profus expectandus est. Nam ut Augustinus alicubi dicit: Non est consequens, ut qui potest venire, etiam veniat, nisi id voluerit atque fecerit.

Quibus ita constitutis, perspicue docet Augustinus. & iterum iterumque, diligenter inculcat, adiutorium Adami, cuius necessitatem tantopere multis locis commendaverat, non fuisse adiutorium quo, sed adiutorium sine quo non: hoc est, non fuisse tale adiutorium, quo fieret ut Adam perseveraret aut vellet, sed quo posset perseverare si vellet, & sine quo perseverare non posset: ita videlicet, ut illud adiutorium plenam permanendi potentiam seu sufficientiam largiretur, sine qua permanere non poterat; non tamen tribueret usum illius adiutorii, seu ipsam permanendi voluntatem; ut pote quæ in ipsius libero relinqueretur arbitrio, à cuius liberrimo flexu & nutu Deus pendere voluit, ut illo adiutorio uti vellet aut nollet, atque ita actu permaneret aut caderet. Laboriosa huic rei probatione non est opus. Tot enim pro ista doctrina occurrunt testimonia, ut tedium lectori parerent, si omnia proferrentur. Nam toto capite undecimo & duodecimo libri de Corrept. & gratia, eam ex professo tradit. Nec enim alia de causa divisionem illam in adiutorium quo, & sine quo non, in medium adduxit, nisi ut discrimen agnosceremus adiutorij quod post lapsum datur, & ejus, quod ante lapsum datum fuit. *Primo ita que habuit, inquit, qui in eo bono, quo factus fuerat, acciperet posse non peccare, & posse non mori, posse ipsum bonum non deserere; datum est adiutorium perseverantia, non quo fieret, ut perseveraret; sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Et aliquanto inferius: Qui eis (lapsum) non solum datur adiutorium; quæ primo homini dedit, sine quo non posset perseverare, si vellet; sed in eis est unum operatur & velle. Et paulo post: Habens (Adam) virtutem liberi arbitrij, quamvis non de futuro adiutorio Dei, sine quo non posset perseverare, si vellet; non tamen tali, quo in illo Deus operaretur, ut vellet. Et superiore capite aperitissime: Sane habuit (gratiam) in qua si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset; sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset. Et rursum: Tale quippe erat adiutorium, quod desereret, cum vellet. & in quo permaneret, si vellet; non quo fieret, ut vellet. Et iterum instantius: Sic adhibebatur, ut sine hoc adiutorio in bono non maneret; sed hoc adiutorium, si vellet, desereret. Et paulo inferius: Posset ergo permanere, si vellet; quia non deerat adiutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseveranter bonum tenere, quod vellet. Sed quia non voluit permanere, profectio eius culpa est. Ex quibus testimonijs & alijs in illa Augustini disputatione passim occurrentibus, duo perspicua ad rem nostram pertinentia colliguntur. Unum est, gratiam illam Adami non fuisse adiutorium voluntatis seu volitionis, & actionis, hoc*

Vide lib. 5.
de Hæresi
Pelag. c. 11.

hoc est, quò fieret, ut vellet, & ageret, seu, quò daretur ei velle & agere, sive perseverare, sed tantummodo possibilitatis, hoc est, quò fieret ut posset perseverare, si vellet, seu quo sola possibilitas perseverandi iuvaretur. Nam in eo consistit totum discrimen istius adiutorij ab adiutorio, quod Christus lapsis tribuit: quod per illud, ut jam sepe audivimus, daretur posse, si vellet; per hoc verò etiam efficiatur, ut velit. Hoc est, ut per illud possibilitas seu potestas perseverandi, quæ citra istud adiutorium erat quasi semiplena, iuvaretur, quatenus per adiunctionem istius adiutorij plena fieret: per hoc verò potestatis istius usus, seu ipsum velle donaretur: quia ipsa potestate non utimur, nisi quando volumus.

Aliud, quod ex isto sequitur, est, usum istius adiutorij non ab ipso illo eodem adiutorio, sed à libero primi hominis arbitrio pependisse; usque adeo ut in ejus arbitratu, nutu, ac voluntate non minus esset situm uti illo adiutorio, quàm non uti; acceptare illud, quàm repellere; illi consentire, quàm dissentire; illud tenere, quàm deserere; stare, quàm cadere; perseverare, quàm non perseverare. Quod quavis per se ex istis jam citatis Augustini testimonijs sequatur, imò manifestum sit; ipse tamen, ne quis cavillando nodum in scirpo quæreret, differens verbis iterum iterumque August. adiecit: *Nec ipsi ergo Deus esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in eius libero arbitrio. Et non multo post: Dedit et adiutorium, sine quo in ea (bona voluntate) non posset permanere, si vellet: ut autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio. Et apertissime: Possit enim perseverare etiam (cum illo adiutorio) si vellet, quod ut nollet, de libero descendit a butro; quod tunc ita liberum erat, ut bene velle posset, & male. Et cap sequenti adhuc uberius: Ut ergo non acciperet hoc donum Dei, id est, in bono perseverantiam primus homo sed perseverare & non perseverare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat eius voluntas &c. ut digne tantæ bonitati, & bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium. Iota demum disputationem brevibus & ipsa antithesi utriusque adiutorij clarissimis verbis finiens; Fortissimo quippe dimisit atque permisit facere quod vellet; in istis servavit, ut ipso donante invictissime quod bonum est vellet, & hoc deserere invictissime nollet. Quod nemini profecto mirum videri debet. Nam ex hoc ipso, quod adiutorium illud non erat nisi adiutorium sine quo non, respectu liberi arbitrij, necesse erat ab alia causa fieri flexum arbitrij, quàm ab isto adiutorio: hoc est, necesse erat ab alio quàm ab isto adiutorio fieri applicationem tam arbitrij quàm adiutorij, ad hoc ut actu vellet & permaneret: cum antea solummodo posset permanere, si vellet.*

Tertium istis duobus addi potest, Non aliud fuisse istud gratiæ adiutorium, quod Adamo & Angelis datum fuit, quàm id quod schola patrum sufficiens vocat. Nam hoc ipso, quod per illud iuste vivere, & in iustitia perseverare poterat, & sine illo non poterat, nec actum potestatis, sed potestatem actus asserbat, apertissime sequitur, non aliud, quàm sufficiens dicen-

adum esse. Illud enim non est aliud, quàm quò sicut lib. 3: ita iuvatur ad operandum, ut possit si velit, ita ut in de auxili. c. 2. h. l. illi ad volendum desit, quod non sit in eius potestate, sicut Scholastici illud describere solent. Quod quia ex ipsa rei natura perspicuum est, etiam Scholastici hoc auxilium status innocentie sufficiens fuisse confitentur. Vnde hoc ipsum luculentè S. August. expressit, cum toties dixit, Adam per hoc auxilium potuisse perseverare si vellet: vel ut alibi: *Quanto magis laudandus ille, qui & velle præcepit & posse præbuit, & non impune nolle permisit. Quam potestatem paulò ante vocaverat sufficientissimam facultatem.*

Quod igitur in illo felicitatis primæ statu velle & nolle non ab ipso gratiæ adiutorio, sed ab arbitrij libertate Deus peti voluit, ut quocumque videretur sese flecteret, sive applicando ipsum adiutorium ad influendum secum, si vellet, sive non applicando, si nollet, causa non alia fuit, nisi magnitudo libertatis, & consequenter potestatis, quæ primus homo in illa integritatis præstantia fruebatur. Cum enim nihil inesse, ut August. loquitur, *Quod carnem animamque hominis sollicitè viventi offenderet, hoc est, cum nihil ei ex seipso concupiscencia luer resisteret, lequebatur inde in totam animam magna tranquillitas, & ex ista tranquillitate volendi quoque & perseverandi summa facilitas. Erat quippe instar bilancis in æquilibrio constitutus, & instar globi rotundissimi in planitie perfectissima verus omnem partem æque mobilis, hinc ad iustus per naturam, inde per gratiam: ut quemadmodum sine gratiæ adiutorio facillime soloque nutu labi poterat; ita eadem facilitate solo nutu cum illo gratiæ adiutorio permanere. Ipsum quippe velle iustitiæ, cum nihil volenti resisteret, iam erat posse. Deus enim cum hominem beatum conderet, in hoc ipso quoque creaturam suam creatoris imaginem quandam exprimere & referre voluit, ut quemadmodum voluntas eius potestas est, ut hoc sit posse quod velle, (quo enim altius ascenditur, eo magis ad unitatem tenditur) ita quoque voluntas hominis primi comparatione iustitiæ retinendæ tanta potestate gauderet, & non aliud esset ei posse retinere iustitiæ, quàm velle retinere; posse non peccare, quàm nolle peccare. Vbi enim volenti nihil reluctatur intus, iam hoc ipsum velle iuste vivere, est iuste vivere; cum iusti vita non sit aliud quàm voluntas bona; quæ iam obtenta est hoc ipso quo voluit. Nunc autem postquam in illam miseriam peccato præcipitati sumus, ut voluntas resistat voluntati, & ipsa suâ propriâ divisione debilitata suâ secum cupiditate terrenâ quasi languore confingat, velle iustitiæ, aut velle iuste vivere non est ei latis, ut possit: sed opus est magnis viribus voluntatis, hoc est, ut loquuntur Philosophi, opus est intensissimo conatu voluntatis, quo resistentes intus timor, cupiditas, atque dolor, seu ut Augustinus loquitur: *Cuncta iniquitas, cuncta invidiositas, cuncta cruciantia superentur.* Ex quo efficitur, ut nunc summus nostræ voluntatis conatus, qui non nisi per ardentissimam Spiritus sancti*

inspirationem dari potest, vix jam possit id
 quod in Adamo infimus poterat, utpote cui
 hoc ipso quo volebat, nihil supererat superan-
 dū. Propter istam igitur summam bene volendi
 vivendiq; facilitatem, non ei per gratiam dari
 voluit, ut perseveraret aut vellet, sed in ejus li-
 berrimo, quamvis *non sine gratia*, posuit arbi-
 tratu. Quæ omnia, rem ipsam scilicet, & cau-
 sam ejus, mirabili penetratione atq; compendio
 significavit nobis August. cum illa divina ver-
 ba protulit: *Ut ergo non acciperet hoc donam De,*
id est, in bono perseverantiam primus homo; sed perse-
verare vel non perseverare in eis relinqueretur arbi-
trio, tales viros habebat eius voluntas, quæ sine ullo erat
instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentia-
liter resistebat, ut dignè tantæ bonitatis & bene vi-
vendi facilitatis perseverandi committeretur arbitrium.
 Nec verò moveat quemquam, quod etiam in
 illo statu innocentia adjutorium istud simul
 cum voluntate in actum influeret, ut propterea
 putet, antequam arbitrium vellet, fuisse adju-
 torium *sine quo non* posse vellet vel facere; cum
 autem re ipsa adjutorio simul adjuvante & cõ-
 currente vellet & faceret, jam esse *adjutorium*
quo vellet & faceret. Non enim actualis influ-
 xus & concursus illius adjutorij mutat natu-
 ram ejus: quasi ante actionem esset adjutorium
sine quo non, sub actione verò *adjutorium quo*: sed
 etiam tum cum concurrat & influit, non ipsum
 est, *quo fit actio*; sed tãtũ *sine quo non fit.* Nam,
 ut jam sæpius indicatũ est, non isto sensu vocat-
 ur adjutorium *quo*, quia est aliquod adjumen-
 tum quo simul adjuvante actus exoritur: sed
 quod ita adjuvat, ut illo præsentè continuò
 fiat id propter quod datur, illo absente nun-
 quam fiat. Jam verò etiam si tale adjutorium
 Adamo & Angelis datum fuerit, non tamen
 propterea in omnibus quibus datum fuit con-
 tinuò factum est id propter quod datum fuit.
 Imo etiam tunc, quando illo adjutorio simul
 influente in Angelis bonis actus fiebat, sicut
 per liberum arbitrium steterat, ut actum inci-
 peret, ita etiam stabat, ut pergeret. Non enim
 adjutorium influendo faciebat, ut arbitrium
 vellet; sed arbitrium volendo, ut adjutorium
 influeret, idq; non minùs influxum prosequen-
 do, quàm inchoando. Semper enim ejusdẽ ra-
 tionis adjutorium est, & omnino subditum nu-
 tui ipsius libertatis manet. Quod in exemplis,
 quæ August. protulit, omni serupulo ambigui-
 tatis caret. Lux enim sive in visionem influat,
 sive non influat; & alimentum sive sumatur,
 sive respiciatur, non aliud sunt quàm adjutoria,
 sine quibus non potest oculus cernere, vel vita
 subsistere. Non enim talia sunt, quibus fiat, ut
 videat, qui oculum claudere, aut ut vivat sicut
 Augustinus loquitur, *qui mori voluerit* etiam
 tum quando actu videt & vivit: sed solum ta-
 lia, quibus videre & vivere possit, si velit. Nam
 ut antè poterat neq; alimentum neq; lumen ad-
 mittere, ita admittit repudiare, vel alio quocũq;
 modo visionem, ipsamque vitam abrumpere.
 Hoc in navi, sine qua nemo navigat, in pedi-
 bus sine quibus nemo ambulat, quibus ipsis ex-
 emplis August. utitur, non minùs manifestum

est. Voluntas est enim, quæ cum libuerit, & na-
 vi ad navigandum, & pedibus ad ambulandũ
 utitur, vel non utitur; & eadem libertate usum
 inchoatum continuat aut abrumpit. Nec aliud
 omnia ista, quæ diximus, sunt aut esse possunt,
 quàm adjutoria sine quibus non fit opus, sive
 actu per voluntatis arbitriũ fiat, sive non fiat.

Ex omnibus, quæ jam diximus, ut istud hĩc
 etiam obiter dicã, consecutaneum est, omnia illa
 adjutoria, quorum usus vel non usus ab alio
 pendet, ut ad effectum, propter quem data fue-
 rint, adjuvent, vel non adjuvent, influant, vel
 non influant, quibuscũq; tandem nominibus
 appellentur, sive habitus, sive species, sive lu-
 men intelligentia, sive cognitio, sive illumi-
 natio, sive lex, sive virtutis exemplum, sive na-
 tura, sive gratia, sive sufficiens, sive efficax, non
 aliud ex Augustini mente & ipsa veritatis re-
 gula esse vel esse posse, quàm adjutoria, sine
 quibus non fiunt illa, quorum causã conferun-
 tur. Eodem enim prorsus modo, quo iam de
 supra dictis exemplis declaravimus, inania &
 cassã fieri possunt & fiunt, nisi quis illa ad ad-
 juvandum applicuerit. Ex quo fit, ut non hoc
 ipso quo præsto fuerint, fiat opus, propter quod
 dantur. Neque quicquam prorsus refert, quod
 sive humanam, sive divinam præscientiam non
 latuerit, effectum illo adjutorio concurrente
 esse secuturum, vel etiam, si ita libet, quòd ho-
 mo vel Deus instituerit, procuretq; ut effectus
 fiat illo cooperante. Nihil enim istorum im-
 mutat adjuvandi modum. Si enim in libertatis
 arbitrio & flexu situm sit, ut adjutorium hu-
 jusmodi, quodcũq; tandem fuerit, applicet vel
 non applicet, & ita ejus usui vel non usui quo-
 dammodo nutu suo dominetur, impossibile est
 ut aliud juxta Augustini descriptionem sit,
 quàm adjutorium *sine quo non*. Nam quemad-
 modum, ut ipse dicit, naturã eius declarando,

Cum adfuerint alimenta, non eis fit ut vivat, qui mori
 voluerit; ita cum adfuerint ista operationis adiu-
 menta, non eis fit ut operetur qui cessare vo-
 luerit. Et quemadmodũ non ideo desinit ali-
 mentum esse adiutorium sine quo non, etiam si
 Deus illo hominem propter dulcedinis pelli-
 cientis blanditias usurum esse præviderit; ita
 nec desinit illa esse adjutoria, sine quibus non
 fit opus, quamvis alliciente adiutorij suavitate
 Deus influxum eius cum arbitrio secuturum
 esse præciverit. Quid enim mirum, si non mi-
 nus actio, quàm cessatio; usus, quàm non usus;
 adjutorij influxus, quàm non influxus; coope-
 ratio adjutorij, quàm non cooperatio, Dei per-
 spicaciã omnia penetrante ac prævolante, præ-
 sciantur? An ideo ipsi adjutorio applicatio ad
 influendum tribui debet? Cur non potius illi,
 cujus nutus facit, ut istud adjutorium simul
 influat, cuius nutu plerumq; vice versã fit, &
 semper fieri potest, ut non influat? Ille quippe
 fulgentissimus & indubitatus character fronti
 istius adiutorij ab Augustino infixus est, per
 quẽ ab adiutorio quo fit opus, sine ulla ambi-
 guitate discernitur, & ab imperitissimo quo-
 que rerum iudice, facillimè certissimèque di-
 gnosci potest.

Lib. de corr.
 & grat. c. 12

De corrept.
 & grat. c. 12